

Марія Вишневецька

РОМАНТИКА І НАСИЛЬСТВО MADE IN UA

Близько століття тому славетна Вірджинія Вулф поставила перед своїм поколінням складне питання: чи є оповідь про чоловіка на війні важливіша за переживання жінки у вітальні? ХХ століття минуло, але й сьогоднішнє суспільство не має на нього відповіді. У літературу входить все більше авторок, чиї твори присвячені саме жіночому внутрішньому світу, його конфліктам зі світом зовнішнім – чоловічим. Однією з таких сміливих письменниць є Тетяна Белімова, що презентувала роман “Київ. ua” (2013).

Історія розгортається навколо Альони Сухоярської та її стосунків із трьома чоловіками. Вона взірцева дочка, дружина та мати, яка повністю підкорює свою особистість родинним потребам, живучи чи то пак служачи насамперед інтересам чоловіка, дітей і батьків. Аж поки придушена домашньою тиранією Льона раптово не вчиняє

справдешнього “бунту”. Здавалось би, банальна історія, яких навколо нас повнісінько. Розлучення, бійки, сварки, емоційний шантаж, маніпуляція дітьми й батьками стали звичним явищем і більше не торкаються душевних струн багатьох українців. Схоже, суспільство звикло сприймати всі ці сімейні драми цілком збайдужіло. Чи ні?

Звернутися до цієї вкрай болючої й, напевно, вічної теми змусив нещодавній флешмоб “**ЯнеБоюсьСказати**”, що відбувся в соціальних мережах і був присвячений питанню насильства, зокрема в родині: ішлося про фізичний вплив, психологічний тиск, а також про обмеження прав і свобод дівчат і жінок. Відверті історії заповнили інтернет-простір, промовляючи зі сторінок багатьох жінок і чоловіків, які також долучилися до “ЯнеБоюсьСказати”, згадуючи випадки з особистого життя чи своїх друзів-знайомих-сусідів-колег. Льона Тетяні Белімової – це також учасник флешмобу, який ще має відбутися. Її думки, смс-повідомлення, листи й відверті розмови – усе є ілюстрацією до нього. Льона довго боїться. Багато чого. Кулаків чоловіка. Втратити дітей. Засмутити батьків. Не виправдати покладених на неї сподівань багатьох людей. Аж поки раптом не усвідомлює все своє життя в кількох словах: “Досить. Я нікого і нічого не боюсь. І я не боюсь про це сказати”.

Але спершу була втеча, якою Льона відкрила “скриньку Пандори”. Те, що відбувалося між подружжям за закритими дверима, опиняється виставленим на загальний огляд. У цю “родинну війну” потроху виявляються втягнутими близькі родичі, друзі й знайомі героїв. І хоча існує спокуса назвати її “чоловічо-жіночою”, насправді це непримиренне зіткнення протилежних світоглядів: старого патріархального, побудованого на підкоренні чоловіком жінки, старшим – молодшого, так званого батьківського, чи в цьому випадку радше “мамівського”, з новим світоглядом свободи та рівноправ'я. Колишня сім'я розпадається на ворогуючі табори: з одного боку, войовничо налаштований бізнесмен із грошима, зв'язками й опорою на родичів-знайомих, а з другого – Альона, яку підтримує лишень подруга Лада бесідами по скайпу з далеких Штатів.

До першого “табору” долучаються не тільки батьки та друзі (колись спільні) ображеного чоловіка, а й навіть родичі Альони (мати й тітка). Потроху приватний конфлікт подружжя переростає в масштабну війну, де будуть чинитися тиск через дітей і батьків, втрата майна та житла, залякування, стеження, бійки, міліція й гучні скандали.

Отже, проблем багато. Але в чому суть?

Чому чоловік може приводити нескінченну кількість коханок у “родинне гніздо”, демонструвати їх дітям і сусідам, а Альона не може ні з ким зустрітися, не викликавши хвилю загального обурення? З якої причини розлучена мати із двома дітьми має самотужки займатися їх вихованням і забезпеченням (“сама пішла, чого їй бракувало”)? Чи може позиція “сама винна”, “під руку лізла” виправдовувати чоловіка, який б'є жінку й періодично викидає її з квартири? Чому стеження за колишньою дружиною й розправа з новим обранцем вважаються правильним і гідним вчинком, “чоловічим”? Чи може шлюб бути єдиним смислом жіночого життя? А чоловічого? Адже саме чоловік виявляється в ньому більш зацікавленим, бо не тільки втратив побутовий комфорт, зручного сексуального партнера, увагу, а й зазнав удару по самолюбству та іміджу (“не зміг бабу втримати”).

Для всіх навколо Альона – джерело дискомфорту. Вона – **винна**. Це мантра її опонентів. Винна перед чоловіком, що не ховалася від кулаків, перед свекрухою, бо не гідна її сина, навіть перед рідною матір'ю, адже “всім тепер важко”, і тіткою Любою, бо “живуть і з гіршими”. Найближчі й найрідніші жінки не стають на її захист. Вони радять усе терпіти, хоча самі мають мирних чоловіків. Обидві матері в захисті своїх синів (свекруха захищає Альоного чоловіка, а мати – її брата) змовляються за утвердження її рабства. Вони голосують за її безпорадність, залежність і страх. Сухоярська дратує також і чоловіків, колись розлучених і розлучених через власні нероз'язані проблеми. “Всі вони такі”, – навіюють Альоному чоловікові шлюбні невдахи.

Але що міцніше стискається зашморг, то відчайдушніші дії жертви! Жити. Посправжньому. Кожну мить. От чого прагне Альона. Однак за іронією долі, що вирішила дати їй кілька жорстоких уроків, вислизнувши з пазурів чоловіка, жінка потрапляє в тенета Макса, ніжного й романтичного політика та поета, мрії багатьох дівчаток.

Але й тут на неї чекає відкриття: він також не може прийняти її такою, як є. І якщо чоловік “рубав” усе, що вважав зайвим, немов сокирою (навіть частину імені відтяв), пишався отими численними “ампутаціями”, то Макс підштовхує жінку саму себе покраяти йому на радість. Він не ріже. Він прагне виокремити її “субстрат”, “Альону в чистому вигляді” – без дітей, роботи, друзів, потроху відняти її в себе самої. Йому потрібне не рабство, а обожнення. Власне, це їх і поєднало – любов. До Макса.

Романтичні переживання і жорстокість тісно сплетися в романі, як, власне, і в житті. І зовсім не випадково в ньому утворюється такий собі “безлюбівний чотирикутник”, на полюсах якого перебувають чоловік Альоні й Кіра. Троє з чотирьох учасників прагнуть одного – володіти бажаним об’єктом, підкорити його і прив’язати найміцніше.

Власне, роман можна було б назвати “Нещастя. UA”, якби за океаном, з новим чоловіком героїня врешті віднайшла щастя. Однак її переслідує відіння про басейн, що замикає коло оповіді, змішуючи спогади та фантазії. Ними вона й живить свою душу, не в змозі віднайти нові переживання навколо себе. Урешті, її чоловіки, такі різні на перший погляд (тиран, інфант, ідеаліст) мають спільну рису – не помічають її душевного неспокою.

Можна нарікати на надмірну емоційність роману, повільну динаміку й песимістичність фіналу, але неправдивості йому закинути неможна. Читачки обурюються: чому Альона остаточно не розірве стосунків із чоловіком? Не прив’яже до себе Макса? Чому не ігнорує суспільної думки? Вони так утомилися бачити навколо себе таких самих Альон, загнаних у безвихідь, що прагнуть щасливого фіналу попри всякий здоровий глузд. Та будьмо відверті: кожен хоча б раз у житті спостерігав щось подібне. Адже, перш ніж закидати художнику “на портреті у вас не красень”, варто поглянути на натуру. Те саме стосується й книг. Деякі прикрашають реальність, а інші відбивають її. Як саме? Дізнайтеся з роману!

Отримано 25 січня 2017 р.

м. Запоріжжя

